

Szociális képzés fejlesztése – kihívások időszakában

Dr. Budai István PhD

ny. főiskolai tanár

Széchenyi István Egyetem, Petz Lajos Egészségtudományi és Szociális Képzési Intézet
Szociális Tanulmányok Tanszék

Az előadás azokra a témakörökre fókuszált, amelyek alapos átgondolása és elemzése alapján lehet eljutni, hogy válaszoljunk: miként lehet a hazai szociálismunkás-képzést fejleszteni kritikus, válságos, vagy inkább a kihívások időszakában. Lényegében három, egymásból következő feladatot lenne célszerű elvégezni: 1) komoly szembenézést, önvizsgálatot folytatni a szakemberek és a képzők körében, 2) a szakma és a képzés alapkérdéseinek újragondolását, 3) konszenzusos alapon képzésfejlesztési stratégiákat alkotni.

Az előadó röviden érintette a jóval az elmúlt 10 év szociálismunkás-képzésére vonatkozó főbb jelenségeket, következményeket és ellentmondásokat, azaz milyen nemzetközi és hazai tényezők, trendek érvényesültek, mindezek milyen eredményekkel, hatásokkal, következményekkel és problémákkal jártak. Ezek alapján kritikus elemzés alá vette a hazai szociálismunkás-képzés fejlődését és a jelenlegi helyzet kialakulásának okait sorolta fel, kiemelte ezek sokrétegűségét. Ezek: a képzés felsőoktatási-, terep- és társadalmi közege; a képzések igen széles skálájú szellemisége, minősége és akkreditációja; kevés a rendszerszerű képzési folyamat, jellemzőbb a merev tantárgyrendszer; gyakoribb a hagyományos képzési (ismeretközpontú, mennyiségi) szemlélet, verbalitás – cselekvés egyensúlytalansága; kevésbé integráltak, probléma-központúak és kompetencia-alapú megközelítésűek a képzések; a diákok hagyományos oktatási és autokratikus nevelési módszerekkel szocializálódt(n)ak, csupán szabálykövetőkkel válnak, ez sokszor folytatódik a praxisban is; nincsenek iskolák – műhelyek közötti tartós együttműködések, kevés a dialógus; folyamatos és krónikus finanszírozási problémák stb.

A második feladat tekintetében érdemes lenne kiindulni a képzés mandátumának és legitimitációjának újragondolásából. Ehhez jó támpontot adhat az IFSW 2014. évi, szociális munkára vonatkozó új definíciója (New Global Definition of Social Work), amely ugyanakkor felhívja a figyelmet a definíció és a jelen hazai körülmények közötti súlyos ellentmondásokra is.

„A szociális munka olyan gyakorlat alapú szakma és tudomány, amely elősegíti a társadalmi változást és fejlődést, a társadalmi összetartozást, valamint az emberek hatalommal való felruházását és felszabadítását. A társadalmi igazságosság, az emberi jogok, a közös felelősségvállalás és a különbözőségek tiszteletének elvei központi helyet foglalnak el a szociális munkában. A humán és társadalomtudományok elméleteivel, valamint a helyi/ösi tudásokkal felvértezve a szociális munka embereket és rendszereket aktivizál, hogy választ adjon az élet kihívásaira és előmozdítsa a jóllétet.

A fenti definíció egyes részei a nemzeti és/vagy helyi szinteken nagyobb jelentőségűek lehetnek.”

Mindezek pedig felvetik a következő két kérdést: Kinek, milyen szakembert képezzünk? Azaz kiknek az elvárásai kapjanak prioritásokat: a szolgáltatást igénybe vevőké, a szociális szolgáltatásoké, a fenntartóké, vagy az állami akaraté? Nyilván szerencsésebb kimenet lenne az egyensúlyok eltolódása helyett kielégítő egyensúlyokat teremteni a fenti szempontok között! A másik: mennyiben és milyen képzési szinten nyújtson a képzés: praktikus – mestertől megtanult, kísérletező, intuitív; racionális – tudományos alapú; technikus – betanított képességek; reflektív – innovatív, kreatív, partneri, facilitátori, dialogizáló stb. tudást, szakértelmet?

A képzési – szakmai aktorok konszenzuson alapuló stratégiák alkotása tekintetében az előadó az alábbiak nélkülözhetetlenségére hívta fel a figyelmet. Újra kell gondolni a szociális munkával szemben támasztott elvárásokat, különös tekintettel a szakma nemzetközi gyakorlatában használt szaktudás – szakmai kompetenciák – szakértelem összefüggéseit, továbbá megalkotható lenne egy hazai New Global Definition, és/vagy a szociális munkás szakember kompetencia-rendszere (kulcskompetenciái). A szakma – képzés viszonyrendszerében erősítő hatások kölcsönös érvényesítésére, és nem az egymást degradáló gyengítő hatásokra és ellentétes szellemiségek érvényesítésére lenne szükség. Mindehhez fogódzók lehetnek: a szakma 1) nemzetközi professzionalizációja, 2) egyetemes értékrendje, 3) pluralitása, 4) tudományos és nemzetközi eredményei. Ezek alapján lenne érdemes a „mit, milyen szinten, hogyan, milyen szervezeti keretekben és formákban képezzünk?” kérdések alaposabb újragondolására és rendszerbe foglalására.